

Igy irnak a magyar hitelviszonyokról, ugy rólunk, s a midőn ezeket a nagy közönség, főleg pedig azoknak okulására, kiket legközelebbi érdekel, reprodukáljuk, sajnálattal kell beismernünk, hogy mind ezek nagyrészt igazak. Ezen meglehetősen találoan jellemzett viszonyok középete találta Magyarországot az a mozgalom, mely keletkezve az iparos osztály körében, majd országos jelleget öltve, később a kormány által is istápolva odairányult, hogy Magyarország egy országos, egy nemzeti kiállítás rendezése által lépjen ki a küzdelem és mutassa meg a nagyvilágnak, mily fokán áll a mezőgazdasági és az ipari előhaladásnak.

Időszérü volt-e az eszme, hogy az a teljes siker reményében kivethető legyen, — meg voltak-e már értele és kipróbálva mindazon kellekek és feltételek, melyek egy ily kiállítás rendezésé nékülözhetetlenek és okvetlen figyelembe veendőek: ezekre a kérdésekre az idő szerint nem érzem magam hivatva nyilatkozni. Azonban figyelembe véve az ország helyzetét és más állapotát és összehasonlítva a kiállítás rendezése által már eddig is elért eredményeket, konstataciónk kell a sikert, melyben egy jó uton haladó nemzetnek szorgalommal, ügykezzettel és nemességgel párosult törekvése nyilvánul.

Ezek után vegyük kissé tüzesebb szemlélet alá azon statisztikai adatokat, melyeket tulajdonképeni tárgyunk fejtegetésénél figyelem kívül hagyni annál kevésbé lehet, mint hogy a magyar társadalom átalakulása és fejlődése közzgazdaságunkra kiváló befolyással van, s a ki a társadalom átalakulásáról meg akar győződni, okvetlen tanulmány tárgyává kell tennie az utolsó tíz év statisztikai adatait.

Az utolsó kataszteri felvételek szerint Magyarország területe 323,246 négyzetkilóméter tesz. A magyar birodalom tehát a terület nagyságára nézve a hatodik helyet foglalja az európai birodalmak sorában, s nagyobb területtel csupán öt állam bír. Népeségnek az 1880-ban megjejtett népszámlálás szerint a tényleges szolgáltatásban álló katonákkal együtt (kiknek száma 97,157 lelket tett) 15,793, 259 lélekre rugott. Népeség tekintetében tehát Magyarország az európai államok sorában a nyolczadik helyet foglalja el. Összevetve ennél fogva a területet a népeséggel, azt látjuk, hogy hazánkban egy □ kilométerre átlag 48 lélek esik. Hazánk ez szerint népsűrűség tekintetében az európai államok között közepes helyet foglal el. Közzgazdasági szempontból legnagyobb fontossággal bír a lakosságunk foglalkozás és hivatás szerinti megoszlása. E tekintetben következő adatok érdemelnek figyelmet: értelmiségi keresettel foglalkozók száma, kivéven a 14 éven aluli és felüli tanuló gyermekeket (kiknek száma a másfél milliót meghaladja) 125,306. Birtokból, illetőleg jövedelemből élők száma: 52,915. Háztartásban foglalkozók: 3,390,870. Föld és erdőműveléssel foglalkozók: 4,520,671. Ipar és kereskedelemmel foglalkozók: 1,000, 552.

Ezen adatok tehát lejjebbant feltűntetik a magyar birodalom területe és népeségének tényleges viszonyait. Kiténik ugyanis, hogy Magyarország legfontosabb termelési ágát a mezőgazdaság és erdőgazdaság képezi, a mennyiben az ez által igénybevevett terület a magyar birodalomban összesen 53,370,320 kat. holdat tett; másrészt a népeségi adatoknál között számokból kiderül a hazai ipar jelen-

tősége is, mennyiben a magyar birodalom területén az iparral foglalkozók száma 814,961-et tesz, s ha összehasonlítjuk az adatokat az 1869-iki népszámlálás adataival, arra a meggyőződéssre jutunk, hogy 1869 óta az iparosok száma 130,950-el szaporodott. Epen ily jelentékeny szaporodás mutatkozik a mező és erdőgazdaságnál, a mennyiben régebbi adatok szerint a termőföld 47,133,400 holddal volt ki-mutatva.

A mi a kereskedést illeti, jöllehe, hogy az ezzel foglalkozók száma 1869-től 1880-ig 54,009-el, vagyis 33.8%-nyi szaporodást mutat, mindazonáltal kereskedelmünk terjedelme és helyzete lényeges átalakuláson ment át az utolsó évtizedben. Ez az egészben a legszomorabb statisztikai tünteti fel és a magyar kereskedelem lényeges hanyatlásáról tesz tanubizonyoságot. Fővárosunknak pár évtized előtt több nagykereskedője volt, mint ma, és a magyar kereskedelem vagyonossága száz milliókkal meghaladta a mai állapotát. A kereskedőkkel és kereskedelmi dolgokkal nem szeretnek Magyarországon foglalkozni; hogy mennyivel folyányban vannak e tekintetben az iparosok, mutatja az, hogy az iparosok ügyét magáévá tette az egész magyar társadalom. S bár kevésebben beismerni bárki, hogy a kereskedőknek sok gondot ad üzletének fenntartása, de he kell ismerni azt is, hogy a kereskedő-osztály legtöbbször tartózkodó a közügyekkel szemben, melyek elől elzárkózni nem volna szabad, nehogy a társadalom a kereskedelmet érdeklő dolgok iránt szintén kényeséget tanúsítson.

A nagyváradai püspöki javak.

(K.) Nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy a kultusz-miniszter urnak kötelessége közé tartoznak az, hogy kissé gondosabban ügyelne fel a róm. kath. püspökök és érsekek gazdálkodására, mert elremülve kell olvasnunk azt, hogy az óriási nagy jövedelmet élvező főpapok, mint a közelebb elhunyt nagyváradai püspök is, a legnagyobb szegénységben tengődött, kiuek nagyobb öccsége, Lipovniczky Sándor, mint a püspöki uradalmak bérleje, holdaként egy, mond egyetlen egy forintjával alig bírta a 30-40 ezer forint évi udvartartási költségeket előteremtetni.

Mi legyen ennek a viszás helyzetnek az oka? Talán az, hogy a bérlelő nem fizetett pontosan? Vagy talán egyéb baj is volt a pénztárnál? Ezt mindegy ideig nem tudjuk.

De ellenben tudunk annyit, hogy ez Istentben boldogult püspök ur, ki meglehetősen rendben vette át a hivatalával járó nagy javakat, nevezett unokaöccsének, Lipovniczky Sándor urnak több ezer holdra menő birtokot holdját — ismételjünk — 1 frtjával adta. Igy negyed századra bérbe, még pedig a legfelsőbb jóváhagyással ellátva. Hát szabad volt ezt elnézni a kultusz-miniszter urnak? Megengedhető volt-e az, hogy a miniszter tudta és engedelmé nélkül, ilyesmii meheesen vége? Mi azt merjük hinni, hogy csakis a kultusz miniszter tudta és engedelmé nélkül, sőt az ótanácsára a lehetett elnyerni ama legfelsőbb jóváhagyást!

Most még az is kiderült, hogy majdnem 95 ezer forintnyi adó hátrányban van a nagyváradai püspöki uradalom! Ebből meg az világlik ki, hogy gróf Szapáry pénzügyér ur csak a szegény napszamosok párnáinak elada-

lására jogosította fel az adóvégrehajtók seregét, nagy uraknál pedig eltűri az ily roppant nagy adóhátrányt is!

Most még csak az kellene, hogy az újonnan kinevezett püspök ne ösmerje el elődjének jogcsorbitásait, és szüntesse meg amaz olesó bérletet és hozza nyilvánosságra a miniszter urnak ama udvarkeptele n hibáját, melyel ő excellenciája magát a koronát is e tárgyban félrevezette, a nemzet szuverénitási jogait a korona félrevezetésével szándékosan megcsorbitotta.

Lehet, hogy az új püspöktől már is reverszálist vett ki, hogy magát a compromissumtól megmentse, de a Szimonia gyanuját — azt nem ráhatja le magáról! De vajon mit is gondolhat a király az ilyen tanácsosokról? Vagy az ily lelketlen eljárás nem ütöknek a nemzet sarkalatos törvényeibe? Ha Trefort ur nem ösmerne az interalárist elrendelő törvényeket, akkor talán menthető lenne, de így ezen egyetlen félrevezetésért a koronának akár vád alá is lenne helyezhető!

Ha most is 95 ezer frtra rug az adóhátrány, hát hová fog az emelkedni, míg Lipovniczky Sándor ur bérletideje letelik? Mert hát addig a birtok ily nagy adója nem lesz megfizethető, mit fog tenni a püspöki utód? De hát Trefort ur bizonyára előre is informálja az új utódot, mert küiomben könnyen baj lehetne a dolgoból!

Azonban ha már a miniszter ennyire gyenge volt, hát ott lesz az országgyűlés; ez bizonyára felfog szólaní az ügyben, annyival is inkább, mivel a törvény az intercalarisban eső jövedelmek hova fordításáról külön rendelkezik. Igaz, hogy ez esetben alig is lenne valami jövedelemről szó de hát szabad-e ennek így történnie? Hiszen a törvényellenes szerződést meg lehet semmisíteni, hogy pedig ez esetben a törvény engedte jogkörökét nagyváradai püspökség erősen tullepte azt tagadni senki sem fogja.

Kiváncsian várjuk e hallatlan visszaélésnek hova fejlődését, mert hogy ez a parlamentben oly simán intéztessek el, azt alig hisszük, másként beigazoltatnék az, hogy a parlament nem elég éber öre az ország törvényeinek. Még kiváncsiabbak vagyunk arra, hogy hát mi lesz ama roppant adóhátráékkai mert a fennmaradó jövedelmekből oly nagy adó fizetésére senki sem fog vállalkozni. Erdekkel várjuk ez esetben a pénzügyér taláékonyságát.

Mielőtt azonban sorainkat bezárnók, bátorodunk Szapáry gróf pénzügyminiszter urhoz fordulni azon szeryen kérdésünkkel, hogy ugyan hány nagy birtokos van még ily roppant adóhátrányban? Kiknek kedvezményezése végett doboltatik el oly sok szegény napszamos utolsó darab földcséje is? Hat mit szóljon erre a nemzet, mely annyira sanýargattatik az adóvégrehajtók könyörtelensége által? A váczzi püspökség még talán inkább lehet az intercalarisban tárgya, mert még siksen annyira elátatva, mint a nagyváradai püspökség, melynek tönkrejuttatásában még a koronát is részessé tette a kultuszminiszter.

Megfogjuk figyelni, hogy az új püspöknek lesz-e bátorsága a föllepésre, a leginkább itt károsító törvénytelenség megakadályozására, ha — ismételjünk — már is nem adott magáról reverszálist az ellenkezőre nézve!

Városi közgyűlés.

Debreczen, 1885, szept. 23.

Történt egyszer, hogy Ferencz császár, valami hadgyakorlat alkalmával, egy faluban tiz tojást fogyasztott el kíséretével. A falusi vendéglős ezért tiz aranyról szóló számlát nyújtott be.

— Hogyan, hát oly ritka nálatok a tojás? — kérdi tőle megütközve a fejedelem.

— Nem a tojás ritka nálunk, hanem a király! — felel ügyesen a kópe, kinek feleletét rögtön eszünkbe juttatta a mai városi közgyűlésnek két nevezetes tárgya.

Az erdélyi magyar köznevelődési egyesületnek a tanács előterjesztésére, egyhangulag és minden pártkülömbőség nélkül 5000 frtot szavaztak meg; ezen valóban ritka és nemzeti fontosságú czél valóban megérdemelte, hogy az öt éven át törlesztendő 1000—1000 forint fizetésével adjajélet áldozatkészségének Debreczen, az aiföld legmagyarabb városa.

De eszünkbe juttatta az a felirat is, melyet az indítványok előleges bejelentésére törvényesen kitűzött 24 óra teljes mellőzésével, gr. Degenfeld József főispán ur indítványára. — Tiszta Kálmán miniszterelnökhöz intézend Debreczen városa, szinleg a tiz éves jubileum, de ugylátszik, hogy tulajdonképen a kettős Tiszánász alkalmából is. No, ezért a tiz tojásért vagy — akartuk irni — évert kár volt odafizetni e város méltóságát, mely ezáltal oly loyaltással áldoz a hatalmas miniszternek, a mely különben csak fejedelmek családi eseményeit illetné meg.

Ez az indítvány nem volt felvéve a kiadott tárgysorozatba s így sutt yomban rohanták meg vele a közgyűlést, mert tudták, hogy máskülönbön bizonyára akad volna hang ezen mizerábilis és nem annyira loyális, mint szolgálai köteit kellő méltatására!

Ma d. e. 9 órakor népes közgyűlés kezdődött a városháza nagy tanácstermében. A díszmagyarba öltözött népszeru gr. Degenfeld főispán eljenzek közt nyitotta meg üdvözlő szavaival a gyűlést s indítványozta, hogy Tiszta Kálmánt 10 éves miniszteri jubileuma alkalmával felirattalag üdvözöljék. A közgyűlés elfogadta az indítványt.

Papp Ferencz főjegyző felolvassa a polgármesteri jelentést, mely tudomásul vétett. (Lapunk más helyen ösmerjük.)

Felolvastatt s tudomásul vétetett az 1884. évre szerkesztett zárszámadást jóváhagyó miniszteri rendelet. Felolvastattak s tudomásul vétettek az újonnan szervezett tiz járásbíróság székhelyi és területi megállapításáról; a nagyszabeni kir. törvényszék esküdt-szei sajtóbírórsági hatósági körének megszűntetéséről, — a fumei, svéd, norvég és budapesti francia fúcsosulok kinevezéséről; a Gyula-Macs és Gyula-Hegyes puszták unjonozási tekintetben a városi sorozó járáshoz csatoltatásáról szóló min. rendeletek.

— Mrs. Akron — kérde a bankár keserthen, miért fordul ön hozzám?

— Mert más ember nincs, a ki segíthetne rajtunk! Egyik fél tőlünk, a másik pedig segítene, de nem all módjában. — Mrs. Akron, tudja-e a férje, hogy ön hozzám fordul segélyért?

— Nem tudja. Azt mondta ma reggel nekem, ha holnap reggel nem tesz le bizonyos összeget, bukása kikerülhetetlen. Azt mondta, ön az egyedüli ember, a ki könnyen nélkülözhetne egy ideig ily nagy összeg pénz, de önhoz soha sem fordulna segélyért. Azért érn jöttem el.

A bankár hallgatott. Tiz percnyi rémes csönd; a nő oiy biztossra vette vissza utasítását, hogy nem is mert a szemei közé nézni.

— Mrs. Akron, — szólalt meg végre a bankár, elfojtott hangon, — mondja meg férjének: holna reggel tiz órakor várom irodamba és megkapja a pénzt.

— A nő rámeredt. — Jól hallok? ... tördele.

— Igen, jól hallott, Mrs. Akron. Good bye! A hideg komoly, ember elfordult egykori bálványától, de aztán sóhajta mondá neki: Legyünk hát jó barátok!

Másnap a mondott órában mr. Akron megjelent az irodában.

Sápadt volt és izgatott; mikor visszatért onnan, akkor is sápadt volt nagyon, de vele jött Godfrey is.

Kocsin mentek mr. Akron üzletébe. A mint beépnek az ajtón, egy fiatal, fürgé, lady jön velök szembe, sötétkéi ruhában ezüst segélyvel, a ki láthatólag elpirult, amint Godfrey meglátta.

Mr. Akron megszólította a hölgyet s bemutatá a hűledező bankárnak, mint Sveyt a — nővérét.

Godfrey alig tudott szólaní, de a szive az telve volt érzellemel.

A megismerkedés könnyen ment. A miss nőül ment ahhoz a csinos gentlemanhoz, a kivel oiy prózai viszonyok közt ismerkedett meg ... Meggyőgyította Godfrey szívsebét.

A »DEBRECZEN« TARCZAJA.

Kórágya mellett.

Ó, jőjjetek — de csak látójhegyen, Mint a kísértet csöndben, ... nesztelen.

Hó párna közt szép arca lázban ég ... A megtört szép alak! — ismeritek-e még? ...

Szelid vonásin szenvedés honol, Ajkáról tűnt a hódító mosoly ...

És kialudt sugára kék szemének, S tört szókat ajki vajh, kihez beszélnek! ...

Megragadom a szintelen kezét, Csókolva azt — ráéjtem könyemet ...

S ő mit sem érez s nem sejtí azt hogy én Fájdalminak nagy részét átvevém ...

Egy-egy fohász-tördöfés nekem, — S e kint naponta százszor érzem.

— Megirigyelte tölem tán az ég S az angyalok karát diszitének.

Fel vele ott? ... Ó, boldog istenem, Hagyd itt a földön, ... hagy meg én nekem! ...

Julius.

A BANKÁR BOSSZUJA.

Mikor még Godfrey Lanier egészen fiatal volt, egy szép leánynak tette a szepet, aki bajlaudónak is mutatkozott nőül menni hozzá.

A menyegzőre minden előkészületeket megtettek, midőn hírül viszik neki, hogy arája más férfiuval megszökött.

Egy levelet kapott a szép ara épen akkor, amint menyegzői ruháját ölté magára. Régi udvarlója írta neki, akivel valami bohóság miatt összevesszett. Ez még akkor történt, mielőtt Lanierrel megismerkedett volna! A régít bizonyosan jobban szerette. Anyi tény,

hogy a levél képes volt megváltoztatni a gondolkodását az utolsó pillanatban. A levelelben csak annyi volt: pár lépésre innen vár a régi imádó, s a hölgy, ugy ahogy volt, menyegzői ruhában észrevétlenül távozott egy kis ajtón a kertbe s eltűnt. A levelet nagy sietségében elejtette.

Ez nagy csapás volt a szerencsétlen Godfreyre, nemcsak azért, mert nagyon szerette a szép misst, hanem azért is, mivel megalázva érezte magát barátai előtt, s neveltség tárgya lett a hölgyvilágban!

A bankár oda volt a dühtől, a kétségbeeséstől. Föltette magában, hogy bosszút áll ezért, ha csak módjában lesz.

Az évek teltek. Godfrey Lanier üzlete szépen virágozott. Mindenki gazdag embernek tartotta s mint ilyennek nagy hire volt még messze vidéken is.

A bankár nem nősült meg. Azok a kik közelebről ösmerték, állították, hogy ifjuságának e szomorú epizodja ugy hatott rá, hogy négyülölő lett. Minden nőt gyűlölt, mert egy megalázta!

Egy délután Godfrey Lanier palotája felé tartott, midőn hátulról egy kis kéz nehezedett vállára, s fáradtan, alig lihegve, de kedves hangon szólt valaki hozzá: Oh te rossz testvér hogy sietsz, alig tudtalak utólérni!

A bankár megállt s türelmetlenül mondani akart valamit, mikor látja, hogy egy rózsás, nevető arcú néz rá. Elfelejtett haragudni.

Két szép nagy szem találkozott az övével, de a szép fiatal nő arca hirtelen elkomolyodott, a kis kéz lehanyatlott válláról. A szép ismeretlen megzavarodva mentegetődzött:

— Bocsánat sir, azt hittem, hogy bátyám!

A szép ismeretlen azzal távozott. A bankár sokáig nézett utána. Kis termetű fürgé nőcske volt, sötét kék ruhában, ezüst segélyvel. A bankár elcsodálkozott, rajta, hogy ugy érdeklődik a fiatal nő iránt ... Küönös, nagyon különös.

Két vagy három nap mulva az utcán találkoztak megint. Godfrey erősen megnézte, mire a fiatal hölgy melyen elpirult. Ugy látszik, ő is ráismert.

Ez este a bankár eltűnődött sivar multján s megnézte magát a tükörben.

Elég csinos arca volt, haja tömört, csak itt-ott mutatkozott egy pár ősz szál, de a bankár nem volt megleégedve a szemlével, elfordult és nagyot sóhajtozott:

— Késő, nagyon késő!

Ez évben nagy pénzügyi kalamitások történtek. Csak egy pár czég közközdött még diadalmasan a viharral, Godfrey Lanier ama szerencsések közt volt, a kiket nem érintett a válság.

Egy délután éppen elakarta hagyni üzletét, midőn egy fiatal hölgy tudakozódott utána. A könyvelő magán-irodájába utasította. A nő le volt fátyolozva, de Godfrey azért ismerősnek találta arcját.

Mikor a hölgy fölvetette fátyolát, Godfrey majd elesett.

Az állott előtte, ki tönkre tette, fel-dulta boldogságát. Vajjon mit akar most tőle?

A nő zokogásba tört ki. A bankár magához jött, s hidegen kérde:

— Mad a me? miben lehetek szolgálatajára?

— Ön megmenthetne bennünket, megmenthetné férjemet a tönkrejutásól, ha akarná, ha nem győlőne engem, ha ily nemesen állana bosszút azért, amit önnék vétettem!

Godfrey Lanier hallgatott.

Annyi éven át csak keserűséggel tudott gondolni e nőre. Megátokta azt a napot, amikor oiy feltűnő módon ott hagyta, kitette őt ismerősei és az egész világ kacszájának. Felfogadta, hogy bosszút áll, igen, bosszút áll, ha csak módjában lesz.

Bosszu! Mily sokáig váratott magára, most itt van a mód keze ügyében. Már napokkal ezelőt hallotta, hogy az Aron és Co. kereskedelmi czég fölött összecepnak a hul-

Ily. H. aljegyző a niszteri lefelterjesztés erösítették dosított la s jóváhagy Felolvassa vezetre vo sul vétetett. P a p nyilvánart nek 1885. min. leirat gánycsapat iránt pártó Zólyo formja tár, továbbá a bályozása pártolásér Brassó-meg tének haza helyeslő tu fy József karolyi ip növendék. Polga Tamásy K lyett Czegl be a póttá Felol velődési e 16 megye ország so anyagi seg zottság öt fot hoz ja a bizottság les él. Ko ezen iavasí hoyt Debre volt idő, m s az erdélyi Lalkes szavazás. A kö zjárult az fogadása gy. képvisv tevedésből gyarok el frtnyi adak les.) — K seg ösztön megbirja-e g á é b ö l me g a d b Sim mester haz vábbá a K Degenfeld tot, hogy a Debre c b e l é p d é s i e g körlhető tö frhis részle ban fizettes vetésbe fel adományok detett ki. Elfog közegészség pitása iránt által ház u rendszabály vetett 7522 hová fordít tanács veleg gadtatott. 1885/6. évi Dechner Fr tatott. — kérők folye Az a Sándor or S á r v á r v anyt, K ő a házi peú kiadást. Az nak, hogy kesésbe s test a doio M a g a lötenyész vegye vissza be a még h tetetett. Végül s 1 bábi r rövid bucsu véget ért. D Októ nyitunk lá tönkét, lejár, hogy hogy a la ténjék. Az olvashatók Muta l-éig küld hivatal. * A hogy a cs betegség lélek lefoi volt. Az or tápszerék,

